

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Биро за развој на образованието
СКОПЈЕ

Примено:	22.09.2011		
Орг. единица	Број	Прилог	Вредност
07	3546		

0705
7050
22.09.11
М

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Службен весник на Република Македонија“ бр. 58/00, 44/02, 82/08, 167/10 и 51/11) и член 31 од Законот за основно образование („Службен весник на Република Македонија“ бр. 103/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11 и 51/11), министерот за образование и наука ја утврди Наставната програма по солфеж со елементарна теорија на музиката за деветгодишното основно музичко и балетско образование.

АРХИВСКИ ПРИМЕРОК

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

НАСТАВНА
ПРОГРАМА

СОЛФЕЖ
со елементарна теорија на музиката
IV одделение

ОСНОВНО МУЗИЧКО ОБРАЗОВАНИЕ

ДЕВЕТГОДИШНО ОСНОВНО
МУЗИЧКО ОБРАЗОВАНИЕ

Скопје, 2011

1. ВОВЕД

Наставниот предмет солфеж со елементарна теорија на музиката е застапен во сите години на девет годишното основно музичко образование. Со оглед на ваквата позиција на предметот и возраста на учениците целта на солфеж во девет годишното основно музичко образование е да се овозможи нивниот комплексен музички развој: развој на музичките способности преку активно вклучување во музицирањето (пеање, свирење), продлабочување на базичните и стекнување на нови знаења од областа на музичката писменост, запознавање со различни сегменти на музичката култура преку слушање музика и посета на музичките приредби, пројавување на креативни способности. Со тоа, наставата по солфеж со елементарна теорија на музиката треба да придонесе за поттикнување кај учениците желба активно да се занимаваат со музика и да биде во тесна поврзаност со свирењето инструмент. Во вториот образовен период на деветгодишното образование акцентот е ставен на темелното утврдување на обработените содржини и поими и постепено продлабочување на стекнатите умеења и навики. Се воведуваат новите наставни теми – Диктат и Слушна анализа – кои треба постепено да ги насочат учениците на осознаено користење на слушните претстави, воспоставување корелација со теориските поими, стекнување навика за запишување на музиката. Од друга страна, понатаму голем простор му се отстапува на вежбањето по слух на пример, содржините: Промена на тактирањето во 4/4-от такт и Нерамноделните тактови во темата Ритмика. Како и во претходните одделенија, наставните теми на предметот – Мелодика и Ритмика – се тесно поврзани меѓу себе и даваат широки можности за меѓусебно интегрирање. Наставата по солфеж со елементарна теорија на музиката треба да вклучува и активности базирани врз слушање музички дела, со цел да се развива музичката перцепција, да се доживуваат музичките изразни средства, карактер, ритам. Наставата се изведува во групи по 9 – 15 ученици.

- Фонд на часови: 2 часа неделно, 72 часа годишно.
- Статус на предметот: задолжителен.

2. ЦЕЛИ НА ПРЕДМЕТОТ ЗА РАЗВОЈНИОТ ПЕРИОД ОД IV-VI ОДДЕЛЕНИЕ:

Ученикот/ученичката:

- да стекнува љубов кон класичната музика;
- да ги продлабочува сознанијата за музичката култура на своето опкружување;
- да ги развива музичките способности;
- да го развива музичкиот слух;
- да ги развива умењата за правилна вокална интерпретација;
- да го развива чувството за ритам;
- да ги развива рамноделните и нерамноделните тактови;
- да го проширува опсегот на гласот;
- да ја развива креативноста;
- да стекнува чиста интонација во пеењето;
- да ги развива умењата за следење нотен текст, термини и ознаки;
- да го продлабочува чувството за тоналната функција;
- да стекнува одговорност;
- да развива чувство за тимска работа;
- да ги почитува правилата на однесување во музичките и други активности и пошироката средина;
- да соработува со врстниците и другите;
- да ги проширува сознанијата за примената на ИКТ во музичките активности.

3. ЦЕЛИ НА НАСТАВАТА ВО IV ОДДЕЛЕНИЕ

Ученикот/ученичката:

- да применува култивирано пеење (умерено пеење, без гримаси, дигање на рамења и викање);
- да пее песни со разновидна ритмичко-мелодиска линија;
- да го проширува опсегот на гласот;
- да пројавува прецизно интонирање на тонска висина;

- да развива музичка меморија;
- да пројавува осет за ритам;
- да пројавува умеење да следи ритам (со тактирање);
- да ги доживува нерамноделните тактови со ритмизирање (тактирање, придружба со ДМИ);
- да може самостојно да испее мелодиско-ритмичка вежба по ноти;
- да се воведува во двогласното пеење по ноти;
- да се оспособува за пеење на лесни канони по ноти;
- да стекнува почетни умеења за запишување диктат;
- да стекнува навика за едноставната слушна анализа;
- да пројавува интерес за изведување на импровизации на кратки музички мотиви „прашање-одговор“;
- да се поттикнува за сопствено музичко изразување;
- да пројавува усогласеност со музиката во музичко - ритмичките активности;
- да развива ориентација во просторот;
- да свири на детски музички инструменти;
- да покажува интерес за слушање музика, посета на концерти и други приредби;
- да се пројавува навика за активно, внимателно слушање на музиката;
- да пројавува осет за музичката изразност.

4. КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ

Тема: МЕЛОДИКА		
Цели	Содржини	Поими
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да развива музички слух; - да развива пејачки глас; - да применува елементи на правилна вокална интерпретација при пеење песни и вежби; - да го проширува опсегот на гласот; - да развива способност за прецизно интонирање на тоновите од скалите F-dur, D-dur, d-moll, h-moll (природен, хармонски и мелодиски вид); - да го сфаќа поимот скала; - да го сфаќа поимот дурска скала; - да го сфаќа поимот молска скала; - да ги разликува визуелно и на слух дурската и молската скала; - да ги разликува визуелно и на слух природниот, хармонскиот и мелодискиот вид на молската скала; - да ги проширува знаењата 	<ul style="list-style-type: none"> - Мелодиски вежби во виолински и бас клуч во 2/4, 3/4 и 4/4 такт Повторување на G-dur и e-moll - Скали F-dur и d-moll, D-dur и h-moll (природен, хармонски и мелодиски вид) - Солфежирање мелодиски примери од народно творештво и музичка литература во сите изучени скали - Детски и народни песни и лесни канони во дурски и молски скали по слух 	<p>- Имињата на тоновите кои се во употреба</p> <ul style="list-style-type: none"> - Дурска скала - Молска скала - Природен вид - Хармонски вид - Мелодиски вид - Повишувалка, снижувалка, разрешувалка
		<p>Активности и методи</p> <ul style="list-style-type: none"> -Воочување на разликите меѓу трите видови на молската скала (a-moll) во запишувањето и на слух. -Воочување на разликата, односно распоредот на целите и полустепените во дурските и молските скали (природен, хармонски и мелодиски вид). -Откривање на нови дурски скали (F-dur и D-dur), воочување од потребата на предзнакот fis и cis. -Откривање на скалите d-moll и h-moll (природен, хармонски и мелодиски вид) како паралелни на F-dur и D-dur. - Утврдување на скалите D-dur и h-moll (природен и хармонски вид), F-dur и d-moll (природен, хармонски и мелодиски примери од народното творештво и музичка литература,

<p>на нотното писмо;</p> <ul style="list-style-type: none"> - да го применува бас-клучот - да се воведува во пеење - да развива чувство за заедничко пеење и пеење во групи; - да стекнува внатрешен музички слух; - да стекнува почетни умеења за транспонирање. 	<p>2-гласни примери (песнички) со паралелно терцно движење по слух</p> <ul style="list-style-type: none"> - Лесни канони по ноти <p>Лесни двогласни примери со бордунски глас по слух и по ноти</p> <ul style="list-style-type: none"> - Вовед во транспонирање на кратки и лесни музички целини (мотиви, фрази) со пеење, запишување во изучените скали, по можност - и свирење на пијано и/или ДМИ 	<p>- Бас клуч</p> <ul style="list-style-type: none"> - Прима волта/секунда волта (наместо „прв пат“/„втор пат“) 	<p>како и преку детски, народни песни и канони.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Користење на претходно научените песни и вежби кои во себе содржат прима и секунда волта, за воочување прима волта/секунда волта. - Игри и квизови за утврдување на совладаните поими.
--	--	--	---

Тема: РИТМИКА			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да развива чувство за ритам; - да развива способност за прецизно изведување на ритамот; - да го тактира 4/4-от такт на 4 и на 2 по слух; - да ги доживува нерамноделните тактови по слух со тактирање и ритмизирање на ДМИ; - да ја препознава и изведува четвртина со точка во нотниот текст; - да го применува ритмичкото читање (парлато) на нотниот текст во виолински и бас клуч; - да следи мелодија со свирење на Орфови инструменти (ритмички). 	<ul style="list-style-type: none"> - 4/4 такт на 4 и на 2 по слух - Нерамноделни тактови („народни ритмови“) по слух - Четвртина со точка - Ритмичко читање во виолински и бас клуч 	<ul style="list-style-type: none"> - Ритам - Такт - Народни ритмови - Четвртина со точка 	<ul style="list-style-type: none"> - Доживување на 4/4 такт на 4 и на 2 по слух преку тактирање и ритмичка придружба на ДМИ на слушаните композиции и песни. - Доживување на нерамноделните тактови („народни ритмови“) по слух преку тактирање и ритмичка придружба на ДМИ на слушаните композиции и песни. - Осознавање на четвртина со точка. - Утврдување на новите нотни вредности во виолински и бас клуч преку ритмичко читање-парлато во различни нотни вредности. - Игри и квизови за утврдување на совладаните поими.

Тема: ДИКТАТ

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да пројавува умеења за меморирање и репродуцирање на кратки ритмички и мелодиски фрази; - да стекнува почетни умеења за запишување на ритмички и мелодиски диктат; - да ја развива музичката меморија; - да го развива внатрешниот слух. 	<ul style="list-style-type: none"> - Устен диктат (мелодиски и ритмички) - Едноставен писмен диктат 	<p>Сите поими од содржините МЕЛОДИКА и РИТМИКА</p> <ul style="list-style-type: none"> - Устен диктат - Ритмички диктат - Писмен диктат 	<p>Примерот за диктат да е краток, но со јасна формална структура.</p> <p>Постапка за запишување: Целосно свирење неколку пати без делење на фрази, за учениците да стекнат навика за ориентација во целосна форма.</p>

Тема: СЛУШНА АНАЛИЗА

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да стекнува почетни умеења за слушна анализа (слушното доживување и теориско именување) на видовите и елементите на скалите. 	<p>Слушно препознавање на видовите скали и нивните елементи (стапала и тетрагорди)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Скала - Вид на скала - Стапало - Тетрагорд 	<p>Наштимување во одредена скала и свирење на стапалата (поединечни или кратки низи) – ученикот треба да го каже стапалото (со број или име – тоника, вогица)</p> <p>- Свирење на видови скала/тетрагорди – ученикот треба да каже вид на скапа/тетрагорд и правец на движење.</p>

5. ДИДАКТИЧКИ ПРЕПОРАКИ

- Во вториот образовен период од големо значење е, од една страна темелното повторување и утврдување на сите содржини од Мелодика и Ритмика, од друга страна – воведување на нови содржини со голема улога на вежбање по слух. Затоа наставникот треба да пројави креативност и инвентивност во обмислување на активностите на часовите и изнаоѓање на соодветниот музички материјал за солфежирање, пеење, слушање.
- Во вториот развоен период се воведуваат наставните теми Диктат и Слушна анализа со цел да се активира музичкиот слух, да се развива внатрешниот слух и умеенја да се запишува слушаната музика. Писменот диктат препорачливо е да се практикува на секој час во вид на кратки едноставни вежби во различни скали и со одреден ритмички проблем по пат на целосно свирење, меморирање и запишување. Слушната анализа ги вклучува основните елементи на изучените скали со цел ученикот да стекнува подобра координација меѓу слушаниот впечаток и теориските поими.
- Со оглед на возраста на учениците, часот по солфеж со елементарна теорија на музиката треба да ги вклучува различните видови на музичката дејност.
- Содржините Мелодика и Ритмика се тесно заемно поврзани, затоа процесот на совладување на одредени проблеми посочени во една од темите често пати треба да се одвива преку интеграција со другата тема (на пример, совладувањето на ритмичките проблеми во примерите за солфежирање и свирење на ДМИ).
- Во темата Мелодика се воведува Вовед во транспонирање – усно, писмено и со свирење. Оваа постапка треба да се применува со многу кратки и едноставни музички целини.
- Во темата Ритмика се воведува слушното доживување на нерамноделните тактови („народни ритмови“) преку слушање и ритмизирање (плескање, свирење на ДМИ, движење) на соодветните примери од народна и уметничка музика.
- Се препорачува слушање музика во изведба на наставникот (музички примери од различни стилови и жанрови) и снимена за воочување на нејзиниот карактер и изразните средства, како и за доживување и совладување на наставните содржини (метроритамот, мелодиски модели).
- Се препорачуваат музичко-ритмичките движења (плескања со рацете, тропкања со нозете, различни движења во простор) за доживување на ритмичките карактеристики на музиката
- Се препорачува користење на ДМИ за следење на висините на тоновите, совладување на ритамот, координација на движењата на рацете, просторна ориентација.
- За полесно разбирање на знаците за промената на висината на тоновите да се употребуваат кредити во боја, слики, апликации.
- За посликовито претставување на висината на тоновите и нивното попретцизно интонирање да се применува фономимијата.

- Треба да се продолжат активностите сврзани со организацијата и следењето на едукативно-уметничките активности во текот на целата учебна година.

Препораки за користење на годишниот фонд на часови:

Мелодика - 42 часа; ритмика - 30 часа.

➤ **Наставни средства:**

- учебник по избор на наставникот, одобрен од страна на министерот
- аудио-визуелни средства (ТВ, DVD- плеер, видеоплеер, компјутер);
- детски музички инструменти;
- дидактички средства и материјали;
- разни извори на учење од непосредната околина (предмети во природата и околината);
- визуелни средства (слики, фотографии, апликации и сл.);
- Интернет, образовни софтвери.

6. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Во текот на наставата редовно се следат и вреднуваат постигањата на учениците, се прибираат показатели за нивните активности, мотивираноста за музичкото изразување, ангажираноста на учениците, посветеноста во работата, како и тимската работа (формативно оценување).

При следењето на постигањата на учениците, наставникот треба особено да внимава на индивидуалниот пристап во постигањата на секое поединечно дете.

Во текот на наставата редовно се следи развојот на секој ученик. На крајот од годината се препорачува одржување на јавен час отворен за родителите и други наставници на кој учениците би имале можност да ги претстават активностите застапени во текот на учебната година и своите постигнувања.

Испит: 1. Мелодиска вежба а виста;

2. Парлато вежба а виста.

- Оценувањето е бројчано со оценки од 1 до 5.

7. ПРОСТОРНИ УСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Програмата во однос на просторните услови за реализацијата се темели на Нормативот за простор за основно музичко училиште и за наставни средства донесен од страна на министерот за образование и наука.

8. ОЧЕКУВАНИ РЕЗУЛТАТИ

Ученикот/ученицата:

- да примени култивирано пеење (умерено пеење, без гримаси, дигање на рамења и викање);
- да пее песни со разновидна ритмичко-мелодиска линија;
- да го прошири опсегот на гласот;
- да пројави прецизно интонирање на тонска висина;
- да развива музичка меморија;
- да пројави осет за ритам;
- да пројави умеење да следи ритам (со тактирање);
- да ги доживее нерамноделните тактови со ритмизирање (тактирање, придружба со ДМИ);
- да пее самостојно мелодиско-ритмичка вежба по ноти;
- да се воведе во двогласното пеење по ноти;
- да пројави умеење за пеење на лесни канони по ноти;
- да пројави почетни умеења за запишување диктат;
- да пројави навика за едноставната слушна анализа;
- да пројави интерес за изведување на импровизации на кратки музички мотиви „прашање-одговор“;
- да се поттикне за сопствено музичко изразување;
- да пројави ориентација во просторот;
- да извршува ритмички задачи на детски музички инструменти;
- да пројави интерес за слушање музика, посета на концерти и други приредби;
- да пројави осет за музичката изразност.
- да пројави интерес за класичната музика;
- да покаже способност да се следи музиката и нејзините изразни елементи;
- да пројави самодоверба во изведување на музичките активности;
- да соработува со вршниците;
- да покажува одговорност во тимско работење;
- да покажува разбирање за правилата на однесувањето во музичките активности на потесната и пошироката средина.

9. НОРМАТИВ ЗА НАСТАВЕН КАДАР

Воспитно-образовната работа во IV одделение може да ја изведува лице кое завршило:

А. Факултет за музичка уметност – Оддел за музичка теорија и педагогија

Б. Факултет за музичка уметност – оддели за:

Композиција;

Диригирање;

Музикологија;

Етномузикологија.

(Приоритет според горенаведениот редослед.)

Изготвил: работна група,

координатор м-р Анкица Витанова, советник во Бирото за развој на образованието - Скопје

Одобрил: м-р Митко Чешларов, раководител на Сектор во Бирото за развој на образованието – Скопје

10. ПОТПИС И ДАТУМ НА ДОНЕСУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по солфеж со елементарна теорија на музиката за деветгодишното основно музичко образование, на предлог на Бирото за развој на образованието, ја утврди

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
на ден 11-11-2017

Бр. 18.08 Скопје 2017 год.
СКОПЈЕ

Министер,

